

OKTATÁSPOLITIKAI DÖNTÉSHOZÁST TÁMOGATÓ ELEMZÉSEK

JÓ GYAKORLATOK AZ „EGYÉB FOGLALKOZÁSOK” ISKOLAI MEGSZERVEZÉSÉHEZ

*A TÁMOP 3.1.1 XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció)
II. szakasz elnevezésű projekt keretében készült policy elemzések
célja, hogy támogassák a tényekre alapozott döntéshozást az
oktatáspolitikában.*

Szerző: Baráth Tibor

© Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2015

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

TARTALOM

1	BEVEZETÉS	5
2	A VIZSGÁLAT SORÁN ALKALMAZOTT MÓDSZER	6
3	AZ EGYES INTÉZMÉNYEK BEMUTATÁSA VARGA TAMÁS ÁLTALÁNOS ISKOLA, HÓDMEZŐVÁSÁRHELY	7
	3.1 Az iskola	7
	3.2 Az intézmény vezetése, kultúrája	8
	3.3 Az intézmény pedagógiai programja, ars poeticája	10
	3.4 A tanulók eredményessége	12
	3.5 Az intézményben alkalmazott pedagógiai módszerek	13
	3.6 A pedagógusok délutáni foglalkozásokban való részvétele	17
4	AZ EGYES INTÉZMÉNYEK BEMUTATÁSA ARANY JÁNOS ÁLTALÁNOS ISKOLA, SZEGED	19
	4.1 Az iskola	19
	4.2 Az intézmény vezetése, kultúrája	20
	4.3 Az intézmény pedagógiai programja, ars poeticája	21
	4.4 A tanulók eredményessége	22
	4.5 Az intézményben alkalmazott pedagógiai módszerek	24
	4.6 A pedagógusok délutáni foglalkozásokban való részvétele	27
5	AZ EGYES INTÉZMÉNYEK BEMUTATÁSA FEKETE ISTVÁN ÁLTALÁNOS ISKOLA, SZEGED	29
	5.1 Az iskola	29
	5.2 Az intézmény vezetése, kultúrája	30
	5.3 Az intézmény pedagógiai programja, ars poeticája	30
	5.4 A tanulók eredményessége	31
	5.5 Az intézményben alkalmazott pedagógiai módszerek	33
	5.6 A pedagógusok délutáni foglalkozásokban való részvétele	35
6	ÁLTALÁNOSÍTHATÓ TAPASZTALATOK	37
	6.1 Vezető, kultúra	37
	6.2 Intézményi ars poetica	38

6.3	Tanulói eredményesség	38
6.4	Pedagógiai tevékenység	39
6.5	A pedagógusok	40
6.6	Intézményi kapcsolatok	40
7	JÓ GYAKORLATOK	41

1

BEVEZETÉS

Az 2013/14-es tanévben a köznevelés intézményeiben a tanórán kívüli foglalkozások rendszerét felváltotta az egyéb foglalkozások megszervezése. Módosultak azok a formák, amelyeket az iskola megszervezhet. Változtak a foglalkoztatáshoz kapcsolódó elemek is, az egészségfejlesztési és prevenció foglalkozások szűk köre kivételével ilyen foglalkozást csak pedagógus tarthat. Végül változott a tanulók részvétele is, a délután 4 óráig való benn tartózkodás és feladatszervezési kötelezettség előírása miatt az iskolák egy részében nőtt a foglalkoztatott gyerekek köre. Tervezhető időkeret is rendelkezésre áll.

Az egyéb foglalkozások olyan tanórákon kívüli egyéni vagy csoportos, pedagógiai tartalmú foglalkozások, amelyek a tanulók fejlődését szolgálják (2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, a továbbiakban Nkt., Értelmező rendelkezések 4. § 5.). Az egyéb foglalkozásokat a hagyományos és eredményes, illetve újonnan megjelenő feladatok összessége adja ki. Az eddigi szabályozás az ilyen típusú foglalkozást a „tantárgyfelosztásban tervezhető, rendszeres nem tanórai foglalkozás”-ként határozza meg.¹

Az egyéb foglalkozások megtervezésére a tartalmi szabályozás keretében kerül sor. A tantárgyfelosztás alapján órarend készül. Ez tartalmazza az egyéb foglalkozások időpontját és a tanár megnevezését. A pedagógiai program részeként a nevelési program határozza meg a fenti tevékenységek szervezésének elveit (előmeneteli rendelet 4. §), míg a szervezeti és működési szabályzat a célokat, a szervezeti formákat, az időkereteket (előmeneteli rendelet 7. § (1)).

¹ A könyvtár kiegészítő feladata is lehet az egyéb foglalkozások szervezése (előmeneteli rendelet 166. § (2)).

2

A VIZSGÁLAT SORÁN ALKALMAZOTT MÓDSZER

A vizsgálat – a lehetőségek figyelembevételével – alapvetően általános iskolák igazgatóival folytatott interjúkra épült. Használtuk ugyanakkor az intézmények honlapján elérhető információkat, valamint az interjúk alkalmával legalább egy részleges intézménybejárásra is sor került.

Mindezek tekintetbevételével többre nem vállalkozhatunk, mint hogy bemutatjuk az egyes intézményekben gyűjtött tapasztalatokat, valamint – amennyiben lehetséges – következtetéseket vonunk le a látottak, tapasztaltak alapján.

A vizsgálatba három dél-alföldi intézményt vontunk be:

- Varga Tamás Általános Iskola, Hódmezővásárhely
- Arany János Általános Iskola, Szeged
- Fekete István Általános Iskola, Szeged

A kiválasztás szempontja (a régió belül) az volt, hogy megpróbáltunk olyan intézményeket találni, amelyek már korábban tanúbizonyosságot tettek a változásokhoz, az innovációhoz való pozitív viszonyukról. Azzal a feltételezéssel éltünk, hogy a vizsgált feladat megvalósításában fellelhetők lesznek kreatív megközelítések.

Az alábbiakban egységes szempontok mentén bemutatjuk a három intézményben gyűjtött tapasztalatokat.

3

AZ EGYES INTÉZMÉNYEK BEMUTATÁSA

VARGA TAMÁS ÁLTALÁNOS ISKOLA, HÓDMEZŐVÁSÁRHELY

3.1 AZ ISKOLA

Hódmezővásárhely megyei jogú város, Csongrád megye második legnagyobb városa, a második legnagyobb közigazgatási területtel rendelkező település az országban Budapest után. A településen jelentős a mezőgazdaság, de a város az utóbbi években igazi kulturális központtá vált.

A Varga Tamás Általános Iskola Hódmezővásárhely külvárosi, családi házas részében található. A beiskolázási körzetében élő családok szociális, anyagi és kulturális helyzete egymástól nagymértékben eltér, viszonylag sokan vannak a nehéz körülmények között élő, hátránnyal induló gyermekek és tanulók. A környéken szociális bérlakások voltak korábban. Az iskolában vannak roma tanulók is. Régebben cigányiskolának számított, de amikor a város 2007-ban felszámolta a szegregációt, akkor több mint 100 gyerek jött az iskolába más iskolákból, s jöttek új kollégák is. Ez komoly változást jelentett az iskola életében. A városban az iskolakörzetet szigorúan tartani kell annak érdekében, hogy minden iskolában jó minőségű nevelést-oktatást tudjanak biztosítani a tanulók számára.

A Varga Tamás Általános Iskola 8 évfolyamos általános iskola, a legtöbb évfolyamon két osztállyal (az 1. és a 3. évfolyamon 3 osztály van). A tanulók létszáma 384 fő.

Hátrányos helyzetű az iskola tanulóinak több mint 40%-a, ők fokozott figyelmet és segítséget igényelnek a nevelésben és az ellátásban egyaránt. Növekszik a különösen problémás családi körülmények között élő gyermekek száma, jelenleg 43 tanuló halmozottan hátrányos helyzetű. A sajátos nevelési igényű tanulók száma 23 fő. A gyermek- és ifjúságvédelmi felelős irányításával hatékonyan működik a jelzőrendszer, jó kapcsolat van a Gyermekjóléti Szolgálattal, a családgondozók tájékoztatása rendszeres, szükség esetén az illetékes járási hivatal és a rendőrség tájékoztatása is megtörténik a problémás esetekről.

A szülők többsége gondosan neveli gyermekét, határozott igényeket támaszt az iskolával szemben, gyermeke érdekében együttműködik az iskolával, pedagógusokkal.²

3.2 AZ INTÉZMÉNY VEZETÉSE, KULTÚRÁJA

Az iskola igazgatója második tanévét tölti az iskolában. Az iskola előző igazgatója, Tóthné Kecskeméti Katalin, a hódmezővásárhelyi tankerület vezetője lett. Azt a programot, amely alapján ma az iskola működik, az ő irányításával alakították ki hosszú évek alatt, meghatározó személyisége a város pedagógusainak, a hódmezővásárhelyi modell egyik kidolgozója. A jelenlegi igazgató korábban városi szintű projektek menedzsereként, majd egy középiskola igazgatójaként dolgozott. Azért pályázott ebbe az iskolába igazgatónak, mert úgy gondolta, ennek az iskolának a tantestülete elkötelezett a fejlődés, a fejlesztések mellett. Az igazgató széles látókörű, korszerű pedagógiai szemlélettel bíró, elismert szakember. Mellette két igazgatóhelyettes és öt munkaközösség-vezető dolgozik, akikre jelentős mértékben támaszkodik. Ezt az is jól mutatja, hogy az interjún az igazgatón kívül a két helyettes is részt vett. Az iskolában alsós, humán, reál, osztályfőnöki és „egész napos” iskolai munkaközösség működik. Az igazgatónő fejlesztési stratégiáját a folyamatos fejlesztés jellemzi az értékek megőrzésével. Az interjún is jól érzékelhető volt, hogy nagyon konkrét továbbfejlesztési elképzelései vannak, melyekhez belső szövetségeseket keres, s csak utána lép tovább.

A tantestület erősen elkötelezett, dolgozik, viszi a korábbi programokat. Jellemző az innovativitás, a pályázatokban való részvétel. Részt vettek a HEFOP-2.1.5 B, a TÁMOP-3.1.4, TÁMOP-3.1.7, TÁMOP-3.3.2, TÁMOP-3.3.3, TÁMOP-3.4.2, TÁMOP-3.3.14 A projektekben. Aktivitásukat mutatja, hogy az iskola regisztrált tehetségpont, ökoiskola, referenciaintézmény, felsőoktatási gyakorlólhely, jó gyakorlatok tulajdonosa.

² Részlet az igazgatói pályázatból. http://vargatamas.hu/sites/vargatamas.hu/files/palyazat_farkas_zsuzsanna.pdf

A pályázatok közül az igazgatónő kiemelte A HEFOP 2.1.5 B programot, amelynek keretében fejlesztették a „Tettre kész kéz – Tettre kész ész” elnevezésű matematika-tantervet, az iskola specialitását. A program lényege röviden a cselekedtetés, aminek keretében a tanításban és a szakkörökben bevezették a projektmódszert; átfogó program volt, az óvodától a pályaorientációig terjedt. A másik fontos mérföldkő az iskola életében a TÁMOP 3.1.4 program volt, amely a módszertani kultúra fejlesztését célozta (pl. kooperatív technikák), s áttörést is hozott; illetve ekkor fejlesztették a „Menjünk ki az iskolából!” programot, amely alapján szervezik a kirándulásokat.³

A vezetés működésére jellemző, ahogy kialakították például az egész napos iskola programját: először az igazgató és a helyettesek beszéltek, majd bevonták a gondolkodásba a munkaközösség-vezetőket, végül a teljes nevelőtestület (36 fő) bevonásával alakult ki a program.

Jelen pillanatban fut egy „egész napos iskola” OFI-pályázat, ebben dolgoznak. Ennek keretében tanórai, szabadidős és kompetenciafejlesztő modulokat dolgoznak ki; minden korosztályra készült 30-30 modul. A cél ennek használatbavétele, a modulok beillesztése az iskolai programba. Kipróbálják, kiegészítik, korrigálják. Öt pedagógus dolgozik a pályázatban, de a modulok összeállításában, megírásában minden pedagógus részt vesz. Iskolabokorban működnek, a bokorban rajtuk kívül még két általános iskola dolgozik: találkoznak, megbeszélik a fejlesztéseket, kipróbálják egymás moduljait. A szervezet kultúrájára tehát az együttműködés, a közös gondolkodás, a „legyen a gyerekeknek jó az iskolában, és legyen a pedagógusnak is jó” a jellemző.

³Az *Educatio Szolgáltatói kosárba* feltöltött *jó gyakorlatok*: Mi van az iskolán túl? Platán Hét, Óvodás Hét, Ökomanók akcióban.

Az *Educatio Szolgáltatói kosárba* feltöltött *innovációk*: Mestervizsga 8. osztályos tanulónak, Múzeumpedagógia – projektmódszer alkalmazása, Hagyományörzés a nem szakrendszerű oktatás keretében, Macis projekt – projektmódszer alkalmazása alsó tagozaton, Kooperatív technikák alkalmazása a nem szakrendszerű oktatásban, IKT eszközök a matematikaoktatásban – projektmódszer alkalmazása felsőtagozaton, Tevékenységközpontú matematikaoktatás az 1. osztályban, Szövegértés-szövegalkotás az 5. osztályos kompetenciaalapú magyar oktatásban.

Az iskola az alábbi jó gyakorlatokat adaptálta: Táblajátékok, Önismereti szakkör.

3.3 AZ INTÉZMÉNY PEDAGÓGIAI PROGRAMJA, ARS POETICÁJA

Az intézmény pedagógiai programjában a következő olvasható:

„Pedagógusaink munkájukban töreksenek a természeti környezetet megismerő, abban biztonsággal mozgó, összefüggéseit felismerő gyermekek nevelésére, valamint a hátrányokkal érkező tanulók sikeres továbbtanulását, társadalmi esélyegyenlőségét segítő, a differenciált felzárkóztatás és a tehetséggondozás feladatait megvalósító nevelő-oktató munkára. Mindez érvényes az intézmény valamennyi nevelő és fejlesztő munkájával kapcsolatos eljárására és folyamatára.”⁴

A program részletesen bemutatja az iskola tárgyi feltételeit, az oktató-nevelő munka körülményeit és fejlesztési lehetőségeit; a személyi feltételeket, s ennek keretében a pedagógusokkal kapcsolatos elvárásokat; de szól külön a gyermekekről; a külső nevelési tényezőkről és az intézményi innovációról is, továbbá ismerteti az iskolaotthon működését, a képzési program fő jellemzőit:

- alapfokú általános képzés;
- a magyar nyelv és a matematika szilárd alapkészségeinek a létrehozása – ennek érdekében 5. évfolyamtól a lehetőségek függvényében nem osztálykeretben, hanem csoportban tanulják a diákok e tantárgyakat;
- alapszintű idegennyelv-oktatás 4. évfolyamtól, csoportbontásban;
- az iskola felzárkóztató foglalkozásokat és tehetségköröket működtet.
- Kiemelt fontosságú az iskolában a matematikaoktatás –a választható órakeret terhére minden évfolyamon plusz egy órát biztosítanak rá.
- Az iskola pedagógiai ars poeticája a problémamegoldó gondolkodás tudatos fejlesztése. Ezzel a magyar pedagógiában először Varga Tamás iskolateremtő és azóta elterjedt matematika-módszertani tevékenységében lehetett találkozni az 1970-es évek elején. Az iskola legfontosabb módszertani alapelve a valóságon alapuló, cselekvő tapasztalatszerzésből kiinduló tanulás.

⁴ http://vargatamas.hu/sites/vargatamas.hu/files/200896_Pedagogiai_Program_vegleges.pdf, 4. oldal

A programban részletesen leírják az iskola pedagógiai hitvallását, az értékrendet, a nevelési célokat. Kiemelt feladat „A Varga Tamás-féle matematikanitási módszer további alkalmazása és a kompetenciaalapú oktatás hangsúlyosabbá tétele, olyan tananyag-szervezési és módszertani meg-oldások keresésével, amelyek alkalmazása lehetővé teszi, hogy a tanulókat bevonjuk a tudás- és készségfejlesztési folyamatba. A játék és az eszközhasználat, a megfelelő tanulási környezet kialakítása, a kooperatív tanulási technikák alkalmazása dominálja a folyamatokat. Megteremtjük a lehetőséget arra, hogy a tanulók saját tanulási tevékenységüket felidézzék, reflektáljanak rá.”⁵

„A természettudományi gyakorlat tantárgy bevezetésével célunk a biológia, fizika, kémia, természetföldrajz körébe tartozó természeti jelenségek vizsgálata közvetlen tapasztalatszerzéssel, ezzel az ismeretek alaposabb megértése, elmélyítése, valamint az érzelmi beállítódás, motiváció formálása. A cselekvő tapasztalatszerzésen alapuló tanulás időigényes, ez indokolja az 1–8. évfolyamon a heti 1 többlet matematikaóra bevezetését. A kooperatív tanulási módszerek alkalmazása, a kísérletezés módszere, a terepgyakorlatok, a tanulókkal való differenciált foglalkozás indokolja az 5–8. évfolyamon a természettudományos gyakorlat tárgy bevezetését, az osztályok csoportokra bontását.”⁶

A program részletesen, közérthető nyelven írja le a továbbiakban az iskola teljes tevékenységrendszerét. Összességében elmondható, hogy az iskola programja jól illeszkedik az iskolába járó tanulók szociokulturális hátteréhez; lehetőséget biztosít számukra a biztos alapkészségek kialakítására és a személyiségfejlődésre, egyformán nagy hangsúlyt fektetve a felzárkóztatásra és a tehetségfejlesztésre.

⁵ http://vargatamas.hu/sites/vargatamas.hu/files/200896_Pedagogiai_Program_vegleges.pdf, 18. oldal

⁶ http://vargatamas.hu/sites/vargatamas.hu/files/200896_Pedagogiai_Program_vegleges.pdf, 18. oldal

3.4 A TANULÓK EREDMÉNYESSÉGE

Az országos kompetenciamérésen az iskola átlagos eredményt produkált mindkét tárgyból és mindkét évfolyamon.

ÁTLAGEREDMÉNYEK

MÉRÉSI TERÜLET	ÉVFOLYAM	ÁTLAGEREDMÉNY (MEGBÍZHATÓSÁGI TARTOMÁNY)	
		AZ INTÉZMÉNYBEN	ORSZÁGOSAN
Matematika	6.	1489 (1444;1542)	☹️ 1489 (1488;1490)
Matematika	8.	1484 (1425;1545)	☹️ 1620 (1620;1622)
Szövegértés	6.	1511 (1454;1563)	☹️ 1497 (1496;1498)
Szövegértés	8.	1522 (1445;1597)	☺️ 1555 (1554;1557)

A pedagógiai hozzáadott érték tekintetében azonos a helyzet, csak a 8. osztályosok matematika eredménye marad el az átlagtól és a várhatótól is.

A TELEPHELY EREDMÉNYE A TANULÓK CSH-INDEXÉNEK TÜKRÉBEN

MÉRÉSI TERÜLET	ÉVFOLYAM	A TÉNYLEGES EREDMÉNY A VÁRHATÓHOZ KÉPEST		
		KÉPZÉSI FORMA	ORSZÁGOS REGRESSZIÓ ALAPJÁN	A MEGFELELŐ KÉPZÉSI FORMA/TELEPÜLÉS-TÍPUS TELEPHELYEIRE ILLESZTETT REGRESSZIÓ ALAPJÁN
Matematika	6.	ált. ik.	☹️	☹️
Matematika	8.	ált. isk.	☹️	☹️
Szövegértés	6.	ált. isk.	☹️	☹️
Szövegértés	8.	ált. isk.	☹️	☹️

Az átlagos eredmények évek óta stabilak.

A TELEPHELY EREDMÉNYE AZ EDDIGI KOMPETENCIAMÉRÉSEKBEN*

MÉRÉSI TERÜLET	ÉVF.	KÉPZÉSI FORMA	ÁTLAGEREDMÉNY (MEGBÍZHATÓSÁGI TARTOMÁNY)				
			2013	2012	2011	2010	2009
Mate- matika	6.	ált. isk.	☹ 1489 (1444; 1542)	☹ 1438 (1365; 1497)	☹ 1445 (1380; 1503)	☹ 1455 (1388; 1519)	☹ 1451 (1412; 1490)
Mate- matika	8.	ált. isk.	☹ 1484 (1425; 1545)	☹ 1587 (1524; 1660)	☹ 1522 (1483; 1567)	☹ 1546 (1491; 1597)	☹ 1550 (1511; 1587)
Szöveg- értés	6.	ált. isk.	☹ 1511 (1454; 1563)	☹ 1430 (1378; 1487)	☹ 1451 (1391; 1504)	😊 1405 (1353; 1474)	☹ 1459 (1409; 1520)
Szöveg- értés	8.	ált. isk.	☹ 1522 (1445; 1597)	☹ 1511 (1453; 1566)	☹ 1553 (1501; 1605)	☹ 1520 (1466; 1578)	☹ 1521 (1473; 1569)

6. osztályban matematikából az 1. szint alatt teljesítő tanulók aránya nagyon alacsony (1 fő), igaz, 7. szinten teljesítő tanuló nincs az iskolában. A tanulók több mint 60%-a a 2. és 3. képességszinten teljesített. Érdekes, hogy 6. osztályban szövegértésből jobb a helyzet: itt a tanulók több mint 30%-a a 4. szinten teljesített. 8. osztályban matematikából a tanulók csaknem 55%-a van 3. és 4. képességszinten; szövegértésből itt is jobb a helyzet, a tanulók fele a 4. és 5. képességszint között mozog. Mindez érdekes annak fényében, hogy az iskola Varga Tamás nevét viseli, és fő profilja a matematika-oktatás.

Az iskolában a humán és a reál munkaközösségben a mérési eredményeket feldolgozzák és megbeszélik osztály, feladattípus és gyerek szerint. Készül fejlesztési terv az intézmény egészére, ehhez minden pedagógusnak minden tanulócsoporthoz fejlesztési tervet kell készítenie. Ez 2008 óta így működik, akkor tette az önkormányzat az intézmények számára kötelezővé, amit a fenntartó számon is kért. Érdekes, hogy a tantestületben a humán szakos kollégákkal megírták az OKM matematika-

tesztet, a reálszakosokkal pedig a szövegértési tesztet, akik ezt nagyon tanulságosnak ítélték.

Végeznek köztes kompetenciamérést is. A háttérkérdőívek kitöltése korrekten működik, a szülők megértették a fontosságát.

Az iskola széles szakmai kapcsolatrendszerrel rendelkezik; több versenyt is szerveznek – elsősorban matematikából.

3.5 AZ INTÉZMÉNYBEN ALKALMAZOTT PEDAGÓGIAI MÓDSZEREK⁷

A tanulók eredményessége érdekében az iskola nagyon gazdag tevékenységrendszert, az alsó tagozatban pedig hosszú évek óta iskolaotthont is működtet. Az iskolaotthon program keretében kéttanítós modellel dolgoznak. A szülők szeretik az iskolaotthont, mert a gyerekeknek nincs házi feladat, van idő a tanultak begyakorlására, és gazdag szabadidős program áll a rendelkezésükre. Reggel 8-tól délután 4 óráig vannak az iskolában a gyerekek; minden nap 3–4 óráig évfolyamszinten nyitott szabadidős program van a kicsiknek: sport, művészeti foglalkozás stb., amelyek közül szabadon választhatnak. Ezeket a foglalkozásokat nemcsak a tanítók tartják, hanem tanárok is, így egyre több pedagógussal találkoznak a gyerekek, ami segíti az alsó-felső átmenetet. Az alsósok közül csupán egy-két gyereket visznek el délután. Az iskolaotthon lehetőséget biztosít arra, hogy külön figyelem jusson minden egyes gyerek tanulási eredményességére, és hatékonyan tudják szervezni a tanulást, a programokat.

Az új szabályozás (a délután 4-ig tartó iskolai bentlét) elsősorban a felső-tagozatosoknál jelentett feladatot. Az volt az elképzelés, hogy úgy kell kialakítani a délutáni programot, hogy növekedjen a tanulók és a pedagógusok motivációja is. Első lépésként – az optimális időgazdálkodás, az „összeilleszthetőség” érdekében – a felső tagozaton átalakították a csengetési rendet, a 15 perces szüneteket 10 percre rövidítették, annak érdekében, hogy ½ 2-re véget érjenek a délelőtti órák. ½ 2-től ½ 3-ig ebéd, pihenés, asztalitenisz, zenehallgatás, könyvtár (ahol tanulni is lehet) – délután nincs kötelező óra. Több helyszínen vannak programok, a napi kínálat is eltérő. Minden napnak van egy pedagógus felelőse, és minden helyszínen van egy felelős pedagógus. A beosztás kéthetente változik. A felelős irányítja a programokat és a pedagógusok munkáját;

⁷ Ide soroltunk minden olyan elemet, programot, amely a tanulók fejlesztését, fejlődését szolgálja.

a cél az, hogy ne legyen ténfergő gyerek. Ez a rendszer most alakul. Vannak művészeti programok, szakkörök, szabad számítógép-használat, sport (tollaslabda, asztalitenisz, foci, mászófal). A tanulóknak választási szabadságuk van, de a pedagógusok figyelnek arra, hogy ezzel ne éljenek vissza, erre a tanulókat meg kell tanítani. A tanuló valahol jelentkezik, és ott marad, ott dolgozik. Dolgoznak táblajátékokkal (Hejőkeresztúrra mentek el tanulni), egy kolléga teljesen bedolgozta magát ebbe. A gyerekek úgy szeretnek játszani, ha a pedagógusok is játszanak!

½ 3-tól 4 óráig tanulósván van. A tanulósván kínált lehetőségek:

- Három tanulószoba
- Könyvtár: csendes, alkalmas az önálló tanulásra
- Felzárkóztató foglalkozás, jellemzően két tanárral
- Egyéni korrepetálás
- Tehetséggondozás
- SNI-, BTM-fejlesztés
- Utazó gyógypedagógus
- Fejlesztő pedagógus
- Gyógytestnevelés

A tanév elején a szülők megkapják a kínálatot, a gyerekekkel közösen választanak. Az osztályfőnök figyelemmel követi a gyerekeket, ő tudja, hogy melyik gyerek mikor hol van. A szülő kérheti, hogy a gyerekek ne kelljen benn maradnia az iskolában. Az előző tanévben a 166 felsős tanulóból – szülői kérésre – 38 tanuló nem vette igénybe az iskola délutáni szolgáltatásait. Indoklásul a szülők közül senki nem említett az iskolával kapcsolatos problémát, az okok között sportegyesületi munka; családi, otthoni feltételek szerepeltek. A tantestület célja annak az attitűdnek a kialakítása, hogy az legyen a „menő”, ha valaki az iskolában tölti a délutánt, él a felkínált lehetőségekkel. A korábbi működéshez képest a délutáni foglalkozások ma már nem attól függenek, hogy melyik pedagógus tud „összehozni”, mondjuk, egy szakkört, hanem most rendszerbe vannak szervezve a programok, a lehetőségek.

Miközben természetesen az iskolában vannak felzárkóztató foglalkozások és tehetségfejlesztő programok, a tanárok úgy gondolják, hogy a közvetett hatás legalább annyira fontos – ha nem fontosabb –, mint a közvetlen. Ezek közül néhányat érdemes kiemelni:

Az egyik a mestervizsga, azaz a mestermunkák bemutatása. A projekt keretében minden tanuló egy számára kedves és fontos témát dolgoz fel és mutat be. Ezeken

a bemutatókon általában a bemutatót tartó diák családja is részt vesz; ez a program is a motiváció fejlesztéséről szól. A témáról való felkészüléshez a diák választ magának egy pedagógust, aki segíti a munkáját. Ez a projekt lehetőséget ad arra, hogy a tanulásban nem feltétlenül eredményes tanulók is megmutassák magukat, speciális képességüket, tudásukat (tehenekkel való foglalkozás bemutatása a tehenészetben, tortasütés, vezetés egy múzeumi kiállításon stb.). Abszolút presztízs kérdés, hogy ez a bemutató nagyon jól sikerüljön. A mestervizsgán részt vesz a mentortanár, a bírálóbizottság, az igazgatóhelyettesek, az igazgató, érdeklődő kollégák, gyerekek, szülők, 4., 7. és 8. osztályosok. Ez tulajdonképpen egy nagy pankráció. Mivel a 8. osztályosok félévkor már tudják, hogy fölvették őket a középiskolába, új motivációra van szükségük – a mestervizsgával még a 2. félévben is lehet lelkesíteni őket!

Több olyan tevékenység van az iskolában, amit évfolyamszinten vagy több osztály bevonásával szerveznek, erőstve ezzel az iskolatudatot. Odafigyelnek az oktatási szintek közötti átmenetek támogatására is. Komoly programjuk van az *óvoda-iskola átmenet* kezelésére. Sárkánynapot, Akadályprogramot szerveznek a leendő elsősöknek április-májusban. Hetente egyszer eljön az óvónő az iskolába a volt óvodásokhoz. A második félévben pedig a leendő elsős tanító néni megy az óvodásokhoz. Az iskolában lehet tanítót választani! Az *alsó-felső átmenet* segítése érdekében az 5. osztályosoknál a tanulószobán tanító van a gyerekekkel. A leendő 5.-es osztályfőnökök már figyelnek a 4. osztályosokra, például elmennek velük kirándulni.

A délután 3–4 óráig tartó időszáv lehetőség a gyerekeknek, hiszen választhatnak – ugyanakkor lehetőség a pedagógusoknak is, akik olyat kínálhatnak, amit szívesen csinálnak. Délután hetente 160 órát tartanak.

A délutáni programokat igyekeznek gazdagítani. Minden hónap utolsó péntekjén Szuperosztály program lesz: kutatómunka, szaladgálós feladatok, feladatlapok, különböző feladványok. Idén 10 alkalommal lesz ilyen, különböző témakörökben: ez egy verseny, vándorkupával.

Az iskolához tartozik a volt tanyasi iskola, amit most az Iskolai Alapítvány segítségével felújítottak. Ennek szakmai megtöltésére készül a program, amit szintén lehet a délutáni programok keretében is működtetni: régészet, környezeti nevelés, gyakorlókert, kemence. Problémát jelent egyelőre a két épület távolsága, a humánerő és az eszközhiány. (Vannak ötletek, lehet ott például családi napot is szervezni. Az iskolának van kivilágított foci pályája is.)

A programjaik kialakításához, szervezéséhez az iskola gazdag külső kapcsolatrendszerét is használják.

Külső kapcsolatok (élő, működő, „használt” kapcsolatok!):

- Emlékpont
- Múzeum (múzeumpedagógus)
- Városi Öveges-program
- Művelődési Központ – drámaórák
- Környezeti Információs Központ
- Uszoda
- Kamara (pályaválasztás – szakmát válasszon, ne iskolát; segítség a 7-8. osztályos tanulóknak)

A továbbtanuló gyerekek zöme szakközépiskolában, illetve egy részük szakiskolában tanul tovább.

Az alkalmazott tanulásszervezési, a módszerek és programok közvetetten kivétel nélkül mind a tanulói eredményességet támogatják.

3.6 A PEDAGÓGUSOK DÉLUTÁNI FOGLALKOZÁSOKBAN VALÓ RÉSZVÉTELE

Az iskola vezetése fontosnak tartja, hogy a délutáni programokat maguk a pedagógusok is szívesen csinálják, élvezzék. A hatás közvetett: a pedagógus jobban meg tudja ismerni a gyereket, a gyerek pedig motiváltabb lesz egyéb feladatai teljesítésében is. A tanulók megtapasztalják, hogy tanulni nem könnyű, sőt nehéz, de tudni jó. Az a sikeres pedagógus, aki képes a gyereket partnerként kezelni. Fontos, hogy szeressék a pedagógust – akit a gyerek szeret, annak a kedvéért sokkal több mindent megtanul, megtesz. Ha érzik a gyerekek, hogy a pedagógus törődik velük, figyel rájuk, kialakulhat egy bizalmas viszony. Ma már hatalmi szóval nem sok mindent lehet elérni a tanulóknál. Sok a fiatal pedagógus, de nem mind elég rugalmas.

Egy héten összesen 160 délutáni óra van, a terv az, hogy a 24-25 megtartandó óra közül a tanárok 15 órát tartsanak délelőtt, és 10 órát délután. (Az iskolai kötelező óraszám heti 24 óra.) Ez most nem működik még így, kevés a reálszakos, ezért ők sok órát tartanak délelőtt. A tantárgyi órák mellett a szabadidős órákat is nagyon fontosnak tartják. Most tulajdonképpen a pedagógusok szemléletformálása zajlik; vannak, akik lelkesek az elindult folyamatoktól, és vannak, akik kívárnak.

A 32 bent töltött óra nem rázza meg a testületet, a kollégák többsége eddig is ezt csinálta, így működött. A vezetés azzal tudja ezt segíteni, hogy legyen mindenkinek

a héten egy olyan napja, amikor később jön be, és később megy el. Bent az iskolában felkészülésre nem marad idő, ez otthoni, esti feladatuk a pedagógusoknak. A 32 óra terhére mindenkinek jutott délutáni feladat, de az egyéb ellátandó feladatokban mindig az a kolléga kap újabb feladatot, aki egyébként is keményen húz, dolgozik. Összességében az egyenletes – vagy egyenletesebb – teherviselés nem valósult meg a nevelőtestületben. A kiemelkedő munka elismerésére kevés lehetőség van: testvéris-kolai pályázatokban való részvétel, utazás. (A hazai pályázatokba a kollégák az izgalmas szakmai feladat miatt jelentkeztek, nem tudták, hogy mennyi pénz lesz rá.)

Van az iskolában a pedagógiai munkát segítő fejlesztő pedagógus, gyógytestnevelő, hitoktató is. Az iskola tanulója három mozgáskorlátozott gyerek, akikkel szomatopedagógus foglalkozik.

Az iskola egy művészeti alapiskolának a bázisa; vannak edzések is a tömegsporton kívül (kosárlabda); van angol lektor, akit az alapítvány finanszíroz (az 1% fontos forrás); az IPR program keretében van kutyaterápiás foglalkozás.⁸ Van kétszer sakk, van korosztályi sakkbajnokok. Nagyon jó az infrastruktúrájuk, így az alapítványi pénzt tartalmi kérdésekre tudják fordítani.

A tantestület és a szülői közösség között igen jó kapcsolat alakult ki az évek során. Ennek nagyon jó példája a többéves hagyományra visszatekintő, évenként megrendezett „Platán-parti”. Nyílt napokon – melyeket szintén a „Platán-hét” keretében rendeznek, a szülők betekintheznek a mindennapi oktató-nevelő munkába. A platánfát 1965-ben ültették az iskola udvarára, s az iskola jelképévé vált. A szülőkkel való szoros kapcsolat jele többek között a Szülői klub működtetése. A klub célja: beszélni, beszélgetni a gyerekekről. Az idei év tervezett témái:

- Generációk
- Szülőnek lenni nehéz
- SNI-s szülők segítése
- Kapcsolat a rendőrséggel
- Önismeret, pályaválasztás
- Szülői szerep

A tantestület meggyőződése, hogy a szülőkkel kialakított szoros kapcsolat erősíti a gyermekek neveléséért viselt közös felelősséget.

⁸ A kutyaterápia úgy került be az iskolába, hogy egy kutyaterapeuta behozta a kutyáját az iskolába, aki jött-ment a gyerekek között, s hatására olyan gyerek is megszólalt, aki korábban nem beszélt.

4

AZ EGYES INTÉZMÉNYEK BEMUTATÁSA

ARANY JÁNOS ÁLTALÁNOS ISKOLA, SZEGED

4.1 AZ ISKOLA

Az iskola Szegeden az Öreg Rókus és az Új Rókus városrészek határán található. Az Öreg Rókuson családi és társasházak találhatók, Új Rókus egy szlamosodó lakótelepi környezet, de az ott lakóknak van „saját iskolájuk”. Az Arany János Általános Iskola Szeged város egyik legszebb iskolája. Az 1990-ben épült háromszintes épületet sportpályák és parkosított zöldövezet veszi körül. A Novák István építész által megálmodott terek vonzó környezetet teremtenek a gyerekeknek és az iskola dolgozóinak.

A tantermek otthonosak, szépek, jól felszereltek. 12 szaktanterem mellett 2 számítástechnika terem, táncterem és fejlesztőszoba nyújt kedvező feltételeket az oktató-nevelő munkához. Minden tanteremben van számítógép, internet, a 11 interaktív tábla hatékony segítője a tanítás-tanulás folyamatának.

540 m²-es tornatermük térelválasztóval kettéosztható, így egy időben két osztályt is foglalkoztathatnak. A 100 m²-es multimédiás szabadidőközpont az iskola legfontosabb közösségi színtere: lehetőséget teremt a szabadidő kulturált eltöltéséhez, és otthont ad az iskola mikroközösségeinek. Az iskolai menza – megjelenésében inkább egy étteremhez hasonlít – 500 fő részére nyújt étkezési lehetőséget. Az étteremhez korszerű konyha csatlakozik.

Az iskola tanulóinak létszáma 740 fő, 50 pedagógus dolgozik az iskolában. Jellemzően 27 osztály működik, évfolyamonként 3 (egy-két évfolyamon négy). A diákok

34%-a körzetes, 66%-a körzeten kívüli, ebből 8,6% a bejárók aránya. Az SNI tanulók száma 12 fő (1,79%), a halmozottan hátrányos tanulóké 7 fő (1,05%). A diákok közel fele (46,5%) gimnáziumban, 51,16%-a szakközépiskolában, 1,23%-a szakiskolában tanul tovább.

A képzési irányok az idegen nyelvre és az informatikára helyezik a hangsúlyt. Angol nyelvi emelt szintű képzés folyik évfolyamonként egy-egy osztályban, saját fejlesztésű akkreditált tanterv alapján: ez a Playschool program. A 5–8. évfolyamon fakultatív informatika tantárgy keretében készítik fel a tanulókat az ECDL-vizsgákra. Az informatikai képzés célja a felhasználói tudás, a digitális technikák alkalmazása; a képzés érdekes, motiváló. Az informatika tulajdonképpen a tanítási-tanulási folyamat „szolgálólánya”, be kell épülnie a tanulók eszköztárába. (A fejlett világban sok helyen nincs informatika tantárgy; minden pedagógus a saját tantárgya keretében fejleszti a digitális kompetenciákat – mondta az igazgatónő.)

4.2 AZ INTÉZMÉNY VEZETÉSE, KULTÚRÁJA

Az igazgató 19 éve van ebben az iskolában, 11 éve igazgatja. Az iskola átvételekor az épület lepusztult volt (graffitik a külső falakon), szervezetileg is nagyon széttagolt. Azóta tudatos építkezés zajlik, módszeresen haladnak előre a vezető irányításával; az épület és környezete rendben, de még mindig „útközben” vannak, annak ellenére, hogy nagyon nagy utat tettek meg.

A vezetés 3 tagú, két helyettes dolgozik az intézményben. Az egyik helyettes a jogi, tanügy-igazgatási, adminisztrációs kérdésekkel foglalkozik, a másik feladata a közösségi programok szervezésének irányítása. A pedagógusok munkájának irányítása, a koncepcióalkotás irányítása és a partnerkapcsolatok az igazgatóhoz tartoznak.

Az igazgató rendkívül elkötelezett a környezet- és természetvédelem iránt (biológia szakos), tankönyvszerző; nagyon céltudatos, határozottan vezeti a közösen kijelölt úton az iskolát.

Szakmai beszélgetések, együttgondolkodások rendszeresen vannak, de ezeken nem mindenki vesz részt. Elég jól kialakult a munkamegosztás a tantestületen belül. Van, aki jó szabályzatot tud írni; van, aki kreatívan kitalálja; és van, aki nagyon jól megszervezi. A lényeg, hogy mindenki elkötelezettségből, szenvedélyből csinálja.

4.3 AZ INTÉZMÉNY PEDAGÓGIAI PROGRAMJA, ARS POETICÁJA

„Az elmúlt években arra törekedtünk, hogy meglevő értékeink mentén a külvilág elvárásainak megfelelően formáljuk arculatunkat, amely determinálja a nevelés tartalmát és az iskolaközösségét. Olyan kompetenciák megszerzését tűztük ki célul, amelyek segítik személyiségük sokoldalú kibontakoztatását, melyek teljesebbé, gazdagabbá teszik tanítványaink életét.”⁹

Ars poeticájuk: a gyerekek érezze magát jól az iskolában. Ezt három elem köré szervezik.

1. Színvonalas oktatás

A jó iskola lényege a színvonalas, minőségi oktatás, amire egy életet lehet építeni. Középpontban a tanítás-tanulás folyamata, a tevékenységközpontú pedagógia, a készség-képesség fejlesztése áll. Ennek mentén végzik a munkát az iskolában.

2. Közösségi projektek, programok rendszere

A közösségi projekteket osztály-, évfolyam- és iskolai szinten szervezik. Nagy iskolában nehéz közösséget építeni; ebben az iskolában sikerült. A vezető sok gyereket ismer név szerint. A közösség kialakításában segít a közösségi tér is. Több mint 10 éve annak, hogy a közösségi programok ebben a szervezeti keretben működnek az iskolában.

3. Környezet

Az épület nagyon vidám, színes, nincsenek fehér falak; vannak egyedi tervezésű, csináltatott bútorok, amiken nincs firka, a tanulók vigyáznak a termekre, a bútorokra; a 26 teremből jelenleg 19 már színes. Szép a környezet, madárbarát kert, webkamera a madárfészekben, fűszerkert a tetőterazon. Van komposztáló az iskolában, a teljes virágföldszükségletet biztosítja. Nagyon erős az iskolában az ökokultúra. A gyerekek és a szülők jelentős szerepet vállalnak a környezetalakításban.

⁹ https://arany-szeged.mozanaplo.hu/_tinymce_uploads/szgd_arany/files/pp_2013_m%C3%A1rc_31.pdf

Ezek működtetéséhez mindenképpen szükség van a szabad választásra, és szükség van kreatív emberekre. Az igazgatónő nem hisz abban, hogy írás- és olvasásversenyre lenne szükség az iskolában.

Az iskola lelke a közösségi programok rendszere.

4.4 A TANULÓK EREDMÉNYESSÉGE

Az iskola az országos kompetenciamérésen jellemzően átlag feletti jó eredményt ér el minden évben.

ÁTLAGEREDMÉNYEK

MÉRÉSI TERÜLET	ÉVFOLYAM	ÁTLAGEREDMÉNY (MEGBÍZHATÓSÁGI TARTOMÁNY)	
		AZ INTÉZMÉNYBEN	ORSZÁGOSAN
Matematika	6.	1549 (1526;1575)	😊 1489 (1488;1490)
Matematika	8.	1705 (1672;1740)	😊 1620 (1620;1622)
Szövegértés	6.	1563 (1530;1584)	😊 1497 (1496;1498)
Szövegértés	8.	1642 (1612;1686)	😊 1555 (1554;1557)

A TELEPHELY EREDMÉNYE A TANULÓK CSH-INDEXÉNEK TÜKRÉBEN

MÉRÉSI TERÜLET	ÉVFOLYAM	A TÉNYLEGES EREDMÉNY A VÁRHATÓHOZ KÉPEST		
		KÉPZÉSI FORMA	ORSZÁGOS REGRESSZIÓ ALAPJÁN	A MEGFELELŐ KÉPZÉSI FORMA/TELEPÜLÉS-TÍPUS TELEPHELYEIRE ILLESZTETT REGRESSZIÓ ALAPJÁN
Matematika	6.	ált. ik.	😞	😞
Matematika	8.	ált. isk.	—	—
Szövegértés	6.	ált. isk.	😞	😞
Szövegértés	8.	ált. isk.	—	—

A TELEPHELY EREDMÉNYE AZ EDDIGI KOMPETENCIAMÉRÉSEKBN*

MÉRÉSI TERÜLET	ÉVF.	KÉPZÉSI FORMA	ÁTLAGEREDMÉNY (MEGBÍZHATÓSÁGI TARTOMÁNY)				
			2013	2012	2011	2010	2009
Mate- matika	6.	ált. isk.	☹ 1549 (1526; 1575)	☹ 1531 (1508; 1563)	☹ 1567 (1537; 1610)	☹ 1585 (1544; 1614)	☹ 1518 (1476; 1550)
Mate- matika	8.	ált. isk.	☹ 1705 (1672; 1740)	☹ 1744 (1706; 1785)	☹ 1655 (1605; 1693)	☹ 1695 (1659; 1732)	😊 1637 (1599; 1674)
Szöveg- értés	6.	ált. isk.	☹ 1563 (1530; 1584)	☹ 1529 (1503; 1555)	☹ 1541 (1512; 1578)	☹ 1607 (1566; 1645)	☹ 1569 (1540; 1599)
Szöveg- értés	8.	ált. isk.	☹ 1642 (1612; 1686)	☹ 1700 (1664; 1733)	☹ 1633 (1595; 1666)	☹ 1683 (1636; 1728)	☹ 1634 (1594; 1673)

Az országos kompetenciamérés eredményeit feldolgozza a nevelőtestület, ismertetik a szülői munkaközösséggel, felteszik a honlapra.¹⁰ Tavaly meglepődtek az eredményeken, mert azt látták, hogy a felzárkóztatás eredményesebb volt, mint a tehetségfejlesztés, az osztályok közötti különbség pedig nem volt olyan nagy, mint azt gondolták. Összehasonlítva az eredményeket a szegedi iskolákéval, az 5–7. helyen állnak. Az OKM-eredmények alapján megjelenő feladatok bekerülnek az éves munkatervbe. Ezentúl nagyobb hangsúlyt kívánnak fordítani a tehetségfejlesztésre, mert a felsőbb sávban mindenképpen szeretnék növelni a tanulók számát.

Jó eredményt csak jó tanítással lehet elérni. A tervezésnél a tanmenetben meg kell jelennie, hogy egy-egy témánál milyen módon, hogyan fejleszt a pedagógus. Ezt mun-

¹⁰ <https://arany-szeged.mozanaplo.hu/portal/iskolankrol/dokumentumok>

közösségi szinten megbeszélik, egyeztetik. Célul tűzték ki, hogy a 8. osztályosok eredménye is jó legyen; legyen jobb az átlaghoz viszonyítva, mint a 6. osztályosoknál.

Magyarból és matematikából differenciált képességfejlesztést végeznek heti 2 órában, ezen a b és c osztályokból vesznek részt gyerekek az 5. osztály eleji felmérések alapján. Ezekon az órákon fejlesztési terv alapján zajlik a munka.

4.5 AZ INTÉZMÉNYBEN ALKALMAZOTT PEDAGÓGIAI MÓDSZEREK

Alsóban a gyerekek jellemzően az iskolában maradnak. Ez eddig is így volt, néhány szülő viszi csak el a gyereket különóra, illetve ha van otthon valaki, a gyerek hazamegy.

1. és 2. osztályban minden osztálynak saját napközis csoportja van. A 3. és 4. évfolyamon igénytől függően általában 7 osztályra 5 napközis csoport jut. A napközi a korábbi modell alapján folytatja működését; két fő funkciója van: a gyerek az iskolában megtanulja a leckét; valamint értelmesen és hasznosan töltse el a szabadidőt. Az 1. és 2. osztályban 5, a 3–4. osztályban pedig 3 szabadidős foglalkozás van.

A szabadidősáv 45-60 perces. Témák: kulturális program, kézműves program, játék (ahol például megtanulják a szabályok betartásának fontosságát), séta-kirándulás, beszélgetések (nagyon igénylik a gyerekek – van olyan pedagógus, akinek erre külön tematikája van!). Minden hónapban van évfolyamszintű közös komplex napközis program.

Jellemző, hogy minden iskolai program tematikus, ezzel az állandó megújulás is biztosított!

Felsőben napközi nincs, ellenben sokféle délutáni program van. A délutáni programok négy csoportba sorolhatóak:

- **Wellness** – akik valamire várnak. Ez tulajdonképpen tanulószoba délután 1-től 3 óráig. Értelemszerűen ennek az összetétele naponta más és más.
- **Könyvtár, szabadidőközpont.** Nyolc évvel ezelőttig kicsi és sötét volt a könyvtár, egyáltalán nem volt vonzó. Felismerték, hogy az iskolának kell teret

teremtenie. Ma a könyvtár szép, világos és étellel teli. Hetente 4-5 foglalkozás zajlik itt.

- ◇ Játzóársam mondd, akarsz-e lenni?
- ◇ Társasjátékok
- ◇ Hangszerda – zene, stílus, kipróbálás
- ◇ Rejtvényfejtő blokk
- ◇ Könyvmolyképző
- ◇ Filmklub

Minden ugyanabban az idősávban van, 1-től 3 óráig. Minden információ fönn van a honlapon, az iskolarádió hetente kétszer ismerteti az aktuális programot, a könyvtárban ki vannak téve a programok.

Évente egy alkalommal a könyvtári éjszaka keretében vetélkedők, játékok várják a gyerekeket, ilyenkor bent is alszanak az iskolában.

- **Sportprogramok:** röplabda, torna, labdarúgás, néptánc, ez kb. 60–100 gyereket mozgat naponta. A heti 5 testnevelés órából 3 délelőtt, 2 délután van. Aki egyesületben sportol, az a délutáni testnevelés alól felmentést kap. A délutáni órák szervezésének fő funkciója: legyen élmény a gyerekeknek! Van aerobic, sportjátékok – a fentiekén túl. A felsősök választhatnak a délutáni testnevelés órák között, de a részvétel kötelező.
- **Közösségi programok.** Ehhez illeszkednek az új programelemek, amelyek a délután értelmes eltöltését támogatják.

Év elején felméri, hogy a gyerekek milyen programokat választanak. A gyereket szülői kérelemre elengedik az iskolából – igazság szerint 750 gyerek értelmes délutáni foglalkoztatása egyébként is szinte megoldhatatlan feladat. Biztosítanak a tanulóknak korrepetálást, van tehetségfejlesztés, de meggyőződésük, hogy a gyerekeknek mindenekelőtt élmény kell! Ezek az erős impulzusok, növelik a motivációt, felkeltik a gyerekek érdeklődését.

Az iskola nagyon gazdag program- és projektkínálattal rendelkezik, de az eredményes nevelő-oktató munkát segíti az iskola széles kapcsolatrendszere is.

Működő kapcsolatot tartanak a következő partnerekkel:

- két művészeti iskola (néptánc és társas tánc),
- kulturális intézmények (múzeum, Vadaspark, Agóra),
- színház, mozi,
- SZTE BTK Oktatáselméleti kutatócsoport.

A kutatócsoport rendszeresen végez diagnosztikus méréseket az iskolában, kipróbál fejlesztő programokat (pl. gondolkodásfejlesztés.) Ez a kapcsolat az iskolát és a pedagógust is segíti a munkájában, a korszerű pedagógiai kultúra alapjául szolgál.

A délutáni programok hatása a tanulási eredményességre erős és közvetett. A délutáni programokon a gyerek sokféleképpen megmutathatja magát, növekszik az önbi-zalma, fejlődnek kompetenciái. Megtanulja jobban elfogadni a segítséget. A tanórán kívüli órakeretnek kb. a 15-15%-át felzárkóztatásra, illetve tehetségfejlesztésre fordítják, a többi 70% szabadidős program.

Az alsósok egy délelőttöt a Vadasparkban töltenek zoopedagógussal. 5–6. osztályban erdei iskola; 4. és 6. évfolyamon úszás, 7. osztályban Fűvészkert. Túrát is szerveznek, 1 hét Bükk, 1 hét Mátra. Az erdei iskolai program kicsit változik attól függően, hogy melyik pedagógus megy a gyerekekkel. Az erdei iskolát a gyerekek nagyon szeretik. Amikor hazajönnek, tartanak afterpartyt, megnézik az erdei iskolában készült képeket, filmet, beszélgetnek, van üdítő és rágnivaló. Együtt megy az egész évfolyam, s közösek, évfolyamszintűek a programok is. (Egy hétre 20.000 Ft van tanulónként!)

A programok finanszírozásához az alapítvány komoly támogatást jelent, szociális alapon nem támogatnak senkit, de minden évfolyamon van alapítványi támogatás.

A közösségi projekteknek nagy múltjuk van az iskolában. Minden 2. év projektév. Néhány projekt az elmúlt évekből:

- **Európai Unió projekt.** Ebben minden osztály egy országgal foglalkozott, egész évben ezen dolgoztak. A projekt állomásai: diáknap, karácsony, farsang – mind ennek a jegyében telt el.
- **A mi filmünk projekt.** Minden osztály vagy készít egy 2 perces filmet, vagy kedvenc filmjéből mutat be egy 2 perces részletet.
- **Képzelt szárnyán projekt.** Képzelt vagy valós népek bemutatása – a nagyoknak, képzelt bolygók népeinek bemutatása – a kicsiknek.
- **Arany hét.** Diákdiri-választás (3. osztálytól lehet szavazni). A diákdirinek teljesíthető programja kell legyen. A diákdirinek van tanárajánlója. A hét minden napjának van külön programja. Hétfő az alsósoké, kedden vannak a városi versenyek, szerda a felsősöké, csütörtökön játék van (pl. játék határok nélkül). Pénteken záró program, nagyon izgalmas feladatokkal. Például: elva-

rázsolt kastély az iskolában, krimi Arany János balladáiban, ki volt a gyilkos, stb. Vagy minden osztály húz egy évet, s azzal foglalkoznak egész évben, hogy mi történt abban az évben (pl. fontosabb események, divat, zene stb.).

Az év vége felé, június első szombatján családi napot tartanak, családi programokkal.

4.6 A PEDAGÓGUSOK DÉLUTÁNI FOGLALKOZÁSOKBAN VALÓ RÉSZVÉTELE

A 32 óra kötelező bentlét elég nagy ellenállást váltott ki a pedagógusokból. Nem azért, mert nem akarnak dolgozni, hanem mert a jó pedagógus eddig is többet volt benn ennél az iskolában. Évközben nagy a terhelés, sokat dolgoznak a kollégák. A pedagógusok közötti feladatelosztás nem lett egyenletesebb ettől az iskolában. A feladat-terhelés egyenetlen volt, és most is az. A heti kötelező óraszám 24-25 az iskolában. A kreatív embereknek szabadság kell a jó munkához. Mindenképpen dolgozni kell azon, hogy a terhelés egyenletesebbé váljon. Sok program van, mindenki részt vesz ezekben, de nem mindenki „teszi bele a lelkét”. A 32 órás bentlétnek nagyon rossz volt az üzenete, azt érzik a kollégák, hogy kötik kezüket-lábukat, nem tudnak szárnyalni.

A kiemelkedő munka elismerésére egyedi módszere van az igazgatónőnek. A kimagaslóan teljesítő pedagógusok lehetőséget kapnak arra, hogy az ő tantermük legyen a következő, amit felújítanak. A felújítás során a pedagógus dönthet – a megadott keretek között – arról, hogy milyen legyen a terem: szekrények, asztalok, székek, fal színe, függöny, dekoráció. Az alapítvány támogatásával, a volt tanítványok és szülei bevonásával, valamint a pedagógusok kreativitásával – ütemezve – szinte mindent meg tudnak oldani!

A tantestület 50 fős, sok jó tanáregyéniség van az iskolában. Még mindig nem igazán egységes a csapat, vannak együttműködő csoportok, de mindenki dolgozik. Nehéz volt áttörni azt a gondolatot, amit a szakmában sokan képviselnek: a tanítás az, hogy a pedagógus bemegy a tanterembe. Ebben az iskolában ez már hosszú évek óta nem így működik.

Az alapítványt és az SZMK-t bevonják a döntéshozatalba. Velük együtt nagyon sok mindent meg tudnak csinálni az iskolában. A szülők aktív részeseik a fejlesztéseknek

(pályázati pénzből futópálya felújítása; kerítésfestés, kertrendezés – különböző növények, újrafüvesítés stb.) A fejlesztések mind alapítványi támogatásból történnek. Az adó 1%-a az elmúlt évben 1.300.000 Ft volt.

A sokszínű, változatos programkínálatuk adaptálható lehet mások számára is. Fontos a szellemiség, a kultúra, a kreativitás.

5

AZ EGYES INTÉZMÉNYEK BEMUTATÁSA

FEKETE ISTVÁN ÁLTALÁNOS ISKOLA, SZEGED

5.1 AZ ISKOLA

A Fekete István Általános Iskola Szeged egyik kertvárosi kerületében, Kecskéstelepen működik. Az intézmény barátságos környezetben, jól megközelíthető helyen, a nagy forgalmú utaktól távol található. Környezete szépen parkosított, zöld növényzet veszi körül. Udvarán játszótér, hinták, fajátékok, mászóakák, sportlétesítmények fogadják a gyerekeket. A látogatókat barátságos környezet várja.

Az iskolában minden évfolyamon egy osztály van. Az iskola testi (mozgáskorlátozott), hallásfogyatékos (siket, nagyothalló) tanulókat, valamint dyslexiával, dysgraphiával, dyscalculiával, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő tanulókat is oktat. 14 mozgáskorlátozott gyermek van jelenleg az iskolában, speciális személyzettel, +10 óra lehetőséggel, de alapvetően integráltan nevelik-oktatják őket. Két hallássérült és 25 BNO-s gyerek van az iskolában, a teljes létszám 243 fő. Az idén növekedett a létszám, két első osztályt indítottak. A hallássérülteket segítő speciális szakemberek már nem az iskolában dolgoznak, mint korábban, hanem kijárnak az intézménybe.

Az iskola beiskolázási körzete nem azonos az iskolába járó gyerekek lakókörzetével, vannak tanulók a Vadaspark lakóparkból, külterületről és Röszkéről is. A családi háttér szempontjából nagyon vegyes a kép, az értelmiségi családoktól a nagyon nehéz helyzetben élő családokig járnak ide gyerekek. De a tanulók is nagyon különbözőek, tehetséges gyerekek vannak együtt problémás tanulókkal a tanteremben.

5.2 AZ INTÉZMÉNY VEZETÉSE, KULTÚRÁJA

Az igazgatónő második éve vezeti az iskolát. Az előző igazgató, akihez a ma is működő program kialakítása köthető, nyugdíjba ment. A jelenlegi igazgató korábban egy Szeged melletti településen dolgozott. Vezetői pályázatát csak akkor adta be, amikor meggyőződött arról, hogy az igazgatói posztra nincs belső pályázó. Végül a négy külső pályázó közül ő kapta meg a feladatot.

Az igazgatónő az elmúlt évben alapvetően a működésről tájékozódott, ebben az évben kicsit módosítottak a programon, aminek fő oka a túlterheltség volt. Az első év ismerkedéssel és megfigyeléssel telt, s csak a második évben fogott hozzá az általa elképzelt fejlesztésekhez. Ezek lényege a megőrizve fejlesztés. Az igazgatónak egy helyettese van. Munkájában számít a kollégákra, hétfőnként kétkörös értekezlet van; először a szűkebb vezetés, majd a munkaközösség-vezetőkkel kibővített vezetés beszél meg az aktuális dolgokat és a fejlesztési feladatokat; a megbeszéléseken értékelnek és terveznek. Havonta egyszer nevelőtestületi értekezlet is van.

Az iskola innovatív, több pályázatban dolgoztak: TÁMOP 3.1.5, TÁMOP 3.1.7 pályázat; hallássérültek integrálása pályázat, drogpályázat, minősített referenciainstítúción, ökoiskola, Erasmus program – Visegrádi négyek program. Öt jó gyakorlatuk van előkészítés alatt, most volt a minősítés; például: Lépünk együtt; Miért jó párban? – kooperálás a matematikában.

5.3 AZ INTÉZMÉNY PEDAGÓGIAI PROGRAMJA, ARS POETICÁJA

Az iskola a következő alapelveket fogalmazza meg és fejti ki pedagógiai programjában:

- kooperativitás
- fenntarthatóság elve
- személyközpontúság
- humánus, tolerancia, empátia
- a szakmai tudás megbecsülése
- a természet szeretete, védelme
- hagyományőrzés
- a pozitív tulajdonságok figyelembevétele

Programjukban, működésükben egyértelműen láthatóak, megtapasztalhatóak a fenti alapelvek.

Kiemelt célként jelenik meg a személyes kompetenciák fejlesztése, amely közös fejlesztéssel történik, oly módon, hogy mellette differenciált, egyénre szabott fejlesztési lehetőséget is biztosítanak. Azt vallják, hogy a legnagyobb igazságtalanság a nem egyenlőket egyenlőként kezelni!¹¹

A másik kiemelt cél a szociális kompetenciák fejlesztése. A mozgáskorlátozott gyerekek jelenléte komoly erő: nagy szív és nagy szeretet kell mind a pedagógusoknak, mind a gyerekeknek.

5.4 A TANULÓK EREDMÉNYESSÉGE

Az iskola eredményei a kompetenciamérésben kifejezetten jók.

A 6. osztályosok esetében szövegértésből az 1. képességszint alatt, illetve az 1. szinten nincs egyetlen tanuló sem; matematikából az 1. szint alatt egy tanuló sincs, 1. szinten is csak egy van. A 8. osztályosok esetében még ennél is jobb a helyzet. Az eredmények mindegyik évfolyam esetében meghaladják mind az országos, mind a megyei iskolák átlageredményeit.

ÁTLAGEREDMÉNYEK

MÉRÉSI TERÜLET	ÉVFOLYAM	ÁTLAGEREDMÉNY (MEGBÍZHATÓSÁGI TARTOMÁNY)	
		AZ INTÉZMÉNYBEN	ORSZÁGOSAN
Matematika	6.	1535 (1458;1589)	☹️ 1489 (1488;1490)
Matematika	8.	1786 (1744;1826)	😊 1620 (1620;1622)
Szövegértés	6.	1583 (1480;1678)	☹️ 1497 (1496;1498)
Szövegértés	8.	1635 (1579;1691)	😊 1555 (1554;1557)

¹¹ <http://www.feketeistvanszeged.hu/dokumentumok/Pedprogr.pdf>

A TELEPHELY EREDMÉNYE A TANULÓK CSH-INDEXÉNEK TÜKRÉBEN

MÉRÉSI TERÜLET	ÉVFOLYAM	KÉPZÉSI FORMA	A TÉNYLEGES EREDMÉNY A VÁRHATÓHOZ KÉPEST	
			ORSZÁGOS REGRESSZIÓ ALAPJÁN	A MEGFELELŐ KÉPZÉSI FORMA/TELEPÜLÉS-TÍPUS TELEPHELYEIRE ILLESZTETT REGRESSZIÓ ALAPJÁN
Matematika	6.	ált. ik.	–	–
Matematika	8.	ált. isk.	😊	😊
Szövegértés	6.	ált. isk.	–	–
Szövegértés	8.	ált. isk.	😞	😞

A TELEPHELY EREDMÉNYE AZ EDDIGI KOMPETENCIAMÉRÉSEKBE*

MÉRÉSI TERÜLET	ÉVF.	KÉPZÉSI FORMA	ÁTLAGEREDMÉNY (MEGBÍZHATÓSÁGI TARTOMÁNY)				
			2013	2012	2011	2010	2009
Mate- matika	6.	ált. isk.	😞 1535 (1458; 1589)	😞 1527 (1434; 1613)	😞 1647 (1596; 1699)	😞 1502 (1438; 1589)	😞 1389 (1262; 1501)
Mate- matika	8.	ált. isk.	😞 1786 (1744; 1826)	😞 1782 (1719; 1863)	😊 1628 (1558; 1682)	😊 1612 (1549; 1660)	😊 1648 (1577; 1695)
Szöveg- értés	6.	ált. isk.	😞 1583 (1480; 1678)	😞 1547 (1489; 1634)	😞 1596 (1542; 1640)	😞 1487 (1421; 1558)	😊 1378 (1308; 1450)
Szöveg- értés	8.	ált. isk.	😞 1635 (1579; 1691)	😞 1611 (1540; 1702)	😞 1552 (1472; 1615)	😞 1583 (1519; 1644)	😞 1559 (1463; 1632)

Van mérés-értékelés szakos kolléga, ő dolgozza fel a mérési eredményeket. A tanulók teljesítménye átlagos, de az iskola készít fejlesztési tervet.

5.5 AZ INTÉZMÉNYBEN ALKALMAZOTT PEDAGÓGIAI MÓDSZEREK

1989-ben Kónyáné Farkas Hedvig megírta a MESÉM programot (Munka- és Ellenőrzőkártyás, Speciális Értéktanteremtő Modellprogram, 1990), ezzel a programmal indult el az iskolában a személyközpontú kisgyermekkorú fejlesztés.

Az alsó tagozatos gyermekek szabadsávós, rugalmas időbeosztásban dolgoznak. A Nemzeti Alaptanterv követelményeinek megfelelő ismereteket kapnak. A megváltozott időkeret lehetőséget ad arra, hogy az öndifferenciálás, kutatás, gyakorlatközpontúság és a tanulási technikák tanulása kiemelt szerepet kapjon. Ez a kompetenciafejlesztés az egész életen át való tanulásra készíti fel a gyerekeket.

A személyközpontú program egész napos, amelyben két tanító tanít napi váltásban. Matematika és magyar blokkok váltják egymást, köréjük szerveződve a készségtárgyak megfelelő témakörei.

Időbeosztás

- 7.45–8.30 beszélgetőkör (hangolódás egymásra, a munkára)
- 8.30–12.00 intenzív tanulási szakasz (az elsajátítandó ismeretek feldolgozása, készségfejlesztés)
- 12.00–12.30 értékelő beszélgetés (önismeret fejlesztése)
- 12.30–13.30 szabadsáv (egyéni fejlesztések, művészeti foglalkozások fakultatív módon)
- 13.30–15.00 ismétlő sáv (gyakorlás, elmélyült tanulás, a nap lezárása, értékelés)
- 15.00–16.30 napközi (játékok, művészeti foglalkozások fakultatív módon)

Az intenzív szakaszban a gyerekek a kártyára írt feladatok közül választanak, komoly terep az önellenőrzésre, önkritikára. Van reál és humán blokk, s a napközis is tanít. A szabadsávban levegőzés, egyéni korrepetálás, tehetségfejlesztés kap helyet, azaz egyéni bánásmódot alkalmaznak a pedagógusok. Ilyenkor a két pedagógus egyszerre dolgozik a csoporttal. Délután újra van intenzív szakasz (ismétlő sáv), újra tanulnak, gyakorolnak, ismételnék a gyerekek, nincs otthonra házi feladat. Korábban ez a folyamat megszakadt 5. osztályban. Most a cél az, hogy ezt a programot fölvigyék

az 5–6. osztályra is. Korábban a felsőben felzárkóztatás és tehetségfejlesztés zajlott. A mostani 5. osztályban kezdték meg az alsós program továbbvitelét. A végső cél az egész napos iskola, ennek érdekében kérték az Alapító Okirat módosítását is.

A program címe, ami alapján dolgoznak: Lépünk együtt! Ez egy kidolgozott jó gyakorlata az iskolának. Hétfőn reggel indul a beszélgetőkör, s pénteken záróbeszélgetéssel fejezik be a hetet. A mostani 5. osztályban csak 3-4 gyereket visznek el a délutáni programokról. Az osztályfőnök tanítja a matekot, matematika van délelőtt és délután is, váltásban. Az igazgatóhelyettes támogatta az ötletet, s a munkaközösség-vezetők is mellé álltak. Amikor nincsenek délutáni órák, jönnek a szakkörök, sport, művészeti foglalkozások.

6. osztályban még megy a csata az egész napos iskoláért, legalább 14 gyerek kell ahhoz, hogy lehessen napközi, ami a szervezeti keretet megadná hozzá; jelen pillanatban 13 gyerek marad délután az iskolában a hatodikosok közül. Az osztálylétszám 25 fő. Szeretnék a programot felfuttatni a 7. és 8. osztályba is. Azokat a gyerekeket szeretnék benntartani, akiknek gyenge a tanulmányi eredményük, hogy ez javuljon, és a gyerekek ne az utcán csavarogjanak.

Programkínálatuk nagyon gazdag; ebben az évben csökkentették a programok számát, s azt tűzték ki célul, hogy a meglévők még színvonalasabbak legyenek. Így is nagyon sok a program:

- Pick futás
- Zenei világnap
- Referencia intézményi bemutató napja (Educatio)
- Tök jó nap! (Halloween helyett)
- Idegen nyelvi vetélkedő
- Fogyatékosok világnapja
- Idén 50 éves az iskola
- Fekete hét
- Talentum kerestetik (vers, próza, ének, hangszer)
- Bál
- Ökoiskola – ökonap
- Családi nap

Programkínálatukba tartozik még: színjátszókör, a művészeti iskolai együttműködés keretében lesz szolfézs, hangszer (van az iskolában két zongora), foci, jégkorcsolya, görkorcsolya, társastánc, környezetvédő szakkör, média szakkör.

5.6 A PEDAGÓGUSOK DÉLUTÁNI FOGLALKOZÁSOKBAN VALÓ RÉSZVÉTELE

A pedagógusok kötelezően bent töltött heti 32 órájával keletkezett megnövekedett lehetőségeknek a szülők és a gyerekek nagyon örülnek. Ugyanakkor a pedagógusok részéről a 32 óra fogadtatása nem volt jó. Fáradtak a kollégák, és a rendelkezés bevezetése nyomasztó volt számukra. Mindezek mellett vagy ellenére a pedagógusok leterheltsége nem lett egyenletes.

Vannak tantestületi értekezletek, szakmai munkaközösségi programok; szoktak gyerekekről is beszélgetni. Az iskolában 26,5 státus van, de körülbelül 30-an vannak. Kicsi a mozgás, a fluktuáció; az alsósok különösen összetartók.

A pedagógusok anyagi helyzete javult, ennek a hatása egyértelműen pozitív volt; vannak nagyon lelkes emberek. Amit a kollégáknak a vezető adhat, az az, hogy elismeri őket, figyel rájuk, körbejár, maga gyűjt információt. Órákat látogat, amennyit csak bír, minden félévben mindenkinél legalább egyszer. A szaktanácsadói képzés keretében az iskola gyakorlóterepként működött.

A pedagógusok heti kötelező óraszama az iskolában 24, a fennmaradó kettőre szeretnének olyan programokat, amiket a pedagógusok szívesen csinálnak. Bekerülhet a pedagógusok hobbija az iskolába.

Intézményi kapcsolatok

A délutáni gazdag kínálat kialakításában nagy szerep jut az intézmény együttműködő partnereinek. Az együttműködések széleskörűek. Külön említést érdemelnek az alábbiak:

- Erasmus cserekapcsolat egy lengyel és egy szlovák iskolával (nyolc országgal lesz nemzetközi kapcsolatuk)
- Cikér Egyesület, Kecskéstelep, rendezvények szervezése, kiállítások
- Kapcsolat a helyi óvodával
- Művelődési ház
- Nyugdíjas klubok, helyi, városi – SNI gyerekekkel közös hajózás; műsor a nyugdíjasoknak (egy egész napot eltöltenek a nyugdíjasokkal!)
- Környezetvédelmi program
- SZTE Gyógypedagógiai Intézet
- SZTE Neveléstudományi Tanszék
- Vadaspark

- Nemó úszóhajó
- KÉSZ Labdarúgó Akadémia
- Vöröskereszt
- Plébánia – hitoktatás

Az iskola kapcsolata szoros a szülőkkel. Működik az Iskolaszék, a Szülői Munkaközösség. A tanév az Iskolaszékkal való egyeztetéssel indult.

6

ÁLTALÁNOSÍTHATÓ TAPASZTALATOK

Az alábbiakban összefoglaljuk a vizsgált intézményekben szerzett tapasztalatok alapján az „egyéb foglalkozások” megszervezésével, működtetésével kapcsolatos, általánosítható tapasztalatokat.

6.1 VEZETŐ, KULTÚRA

Mind a három iskolában vannak a vezetőknek azonos jellemzőik. Mindegyikük jövőorientált, konkrét és határozott elképzelése van arról, hogy merre kell mennie, fejlődnie az iskolának. Urai a helyzetnek, a tervek megvalósításához partnert keresnek a vezetőtársaikban és a kollégáikban. Működik bennük egy belső iránytű, amely segít nekik abban, hogy ne napi szinten akarjanak megfelelni az oktatáspolitikai elvárásoknak. Tisztelik a törvényt, s betartják a fenntartói utasításokat. Tisztában vannak azzal, hogy az, ami és ahogy az osztályteremben történik, az rajtuk és a pedagógusokon múlik.

Megközelítéseikben pozitívak, nem az esetleges problémákra fókuszálnak; a segítséget, támogatást nem kívülről várják, képesek a fejlesztésekhez szükséges forrásokat – legalábbis részben – maguk megteremteni. Nem panaszkodnak, elfogadják a helyzetet, s ezen belül megpróbálják belőle kihozni a maximumot.

A szervezeti kultúra jellemzője mindenütt a fejlesztésre és az innovációra való nyitottság; mindegyik iskola részt vett több uniós programban. A pedagógusokban erős a minőségi oktatás iránti elkötelezettség, sokat dolgoznak, sok iskolai programot

működtetnek. Emellett az új fejlesztések tekintetében a vezetők megfontolva haladnak, tisztában vannak azzal, hogy az elért eredmények mellett szükség van további szemléletváltásra is.

6.2 INTÉZMÉNYI ARS POETICA

Az intézményi ars poeticájuk két dologban foglalható össze:

- Legyen jó a gyerekeknek, szeressen iskolába járni, legyen gazdag fejlesztő programkínálata az iskolának. A középpontban az osztálytermi folyamatok állnak, a tanítás-tanulás, ugyanakkor mind a három iskolában megfogalmazták, hogy hisznek a gazdag programkínálat indirekt motiváló, fejlesztő hatásában.
- A másik elv, hogy a tanítás, a tanórán kívüli programok olyanok legyenek, amiket szeret, szívesen csinál a pedagógus.

6.3 TANULÓI EREDMÉNYESSÉG

Rendkívül hasonlóak az országos kompetenciamérés során elért eredmények. Teljesítményük átlagosan jó, pedagógiai hozzáadott értékük pozitív. Mindegyik iskolában évek óta feldolgozzák a mérési eredményeket, fejlesztési terveket készítenek. Nagyon komolyan foglalkoznak a kompetenciaméréssel, tisztában vannak ennek fontosságával. Ugyanakkor az interjúk során – ennek ellenére – úgy tűnt, hogy egyik iskola életében sem ez a központi kérdés. A figyelem arra irányul, hogy széles programkínálattal, a tanulók motiválásával a kognitív kompetenciák mellett fejlesszék a személyes és szociális kompetenciákat is.

6.4 PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG

Mind a három iskolában azonosítani lehetett a következő elemeket:

4. Iskolaotthon/napközi

Az iskolaotthonos/napközis program nem most, a szabályozás megváltoztatásával indult ezekben az iskolákban, már korábban is a program része volt. Az alsó tagozatban (két iskolában) régebben is működött iskolaotthon, illetve napközi.

5. Gazdag tevékenységrendszer

Azonos vonás mind a három iskolában a nagyon gazdag tevékenységrendszer. A kínálat egyrészt saját erőre épül, másrészt a kapcsolatrendszer által hozható be.

A hagyományosnak nevezhető felzárkóztatás/korrepetálás és tehetségfejlesztés mellett vannak sportprogramok, művészeti programok, közösségi programok; az egyént és a közösséget fejlesztő programok. A fenti leírás nagyon jól mutatja a programok elképesztő gazdagságát.

6. Közvetett hatás

Mind a három igazgató – egymástól teljesen függetlenül – megfogalmazta azt, hogy a délutáni programoktól azt várják – s a tapasztalataik ezt visszaigazolni látszanak –, hogy közvetett hatást gyakoroljanak a tanulókra: szeressenek iskolába járni, szeressenek tanulni, szeressenek együtt lenni és dolgozni egymással.

Kiemelt figyelem irányul mind a három iskolában a személyes és szociális kompetenciák fejlesztésére.

7. Délutáni program a felsőtagozatosoknak

A 4 óráig való bent tartózkodás most alapvetően annak a végiggondolásával jár, hogy hogyan tudják a felső tagozatban megvalósítani a délutánok hasznos eltöltését. Egy iskolában elindult az iskolaotthon fejlesztése és kipróbálása a felső tagozatban; de mind a három intézményben a tevékenységrendszer strukturált szervezésén gondolkodnak és dolgoznak.

6.5 A PEDAGÓGUSOK

A pedagógusok mind a három iskolában nagyon sokat dolgoznak. Azt a gazdag kínálatot, ami az iskolákban van, másképpen nem is lehetne biztosítani. A kötelező 32 óra bentléttel bizonyos értelemben megnövekedtek a lehetőségek az iskolákban, de mind a három iskolában az volt a tapasztalat, hogy a gazdag programkínálat nem most alakult ki, korábban is létezett, csak a délután 4 óráig való kötelező bentlét hatására ezeket rendszerbe szervezték, kibővítették, színesítették.

Érdekes és általánosítható tapasztalat ugyanakkor, hogy mindezek ellenére a pedagógusok feladatmegosztása nem vált egyenletessé, továbbra is megmaradt az egyenlőtlen teherviselés, feladatvállalás.

6.6 INTÉZMÉNYI KAPCSOLATOK

Mind a három iskolára jellemző, hogy rendkívül széles és élő kapcsolatrendszerrel rendelkezik, és ezeket „jól használják” a programkínálat gazdagítására. Erősek a szülői kapcsolatok, a gyermekek neveléséért, fejlődéséért viselt felelősségük közös. Számíthatnak is a szülők aktív részvételére az iskolai életben.

7

JÓ GYAKORLATOK

Az iskoláknak vannak regisztrált és (csak) működtetett jó gyakorlataik, amelyeket használnak, és jól működnek. Ugyanakkor a vizsgált terület (a tanulók 4 óráig való iskolai tartózkodása) szempontjából nem ezekre hívjuk fel a figyelmet, hanem a folyamatban lévő és kiépített *délutáni programok rendszerére*. Itt elsősorban a rendszeren van a hangsúly, amelynek keretében összehangolni képesek:

- a tanulói igényeket és szükségleteket (hasznos időtöltés, felzárkóztatás, tehetségfejlesztés, hobbi, érdeklődés stb.);
- és a pedagógusok érdeklődését és egyéb kompetenciáit is.

Az iskolavezetők – miközben tudatosan építik a rendszert – nem is gondolnak arra, hogy maga a kiépített rendszer lehet a jó gyakorlat. Ez annál is inkább érdekes, mert a jól kiépített rendszer egyrészt igazítható az eltérő iskolai keretekhez, másrészt pedig bármely iskolában feltölthető a saját, speciális programokkal. Természesen az ezekben az iskolákban működő programelemek is mind adaptálhatók, illetve átvehetők más iskolákban.